

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

INVESTIGATION OF THE EFFICIENCY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES (EXAMPLE OF VINNYTSKO REGION)

Лозовська Н.М.

кандидат економічних наук,
викладач економічних дисциплін,
Вінницький коледж
Національного університету харчових технологій

Рожко З.П.

викладач економічних дисциплін,
Вінницький коледж
Національного університету харчових технологій

Статтю присвячено дослідженню ефективності діяльності сучасних підприємств. Сформульовано визначення поняття ефективності діяльності підприємства. Визначено показники ефективної діяльності підприємства, виокремлено економічні, соціальні та екологічні показники ефективності діяльності підприємства. У статті здійснено аналіз кількості підприємств в Україні та аналіз обсягів виготовленої продукції в Україні загалом та Вінницькій області зокрема. У статті сформульовані висновки та пропозиції щодо ефективного розвитку підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: ефект, показники ефективності, ефективність діяльності підприємства, підприємства харчової промисловості, виробництво.

Статья посвящена исследованию эффективности деятельности современных предприятий. Сформулировано определение понятия эффективности деятельности предприятия. Определены показатели эффективной деятельности предприятия, выделены экономические, социальные и экологические показатели эффективности деятельности предприятия. В статье проведен анализ количества предприятий в Украине и анализ объемов произведенной продукции в Украине в целом и Винницкой области в частности. Сформулированы выводы и предложения по эффективному развитию предприятий пищевой промышленности.

Ключевые слова: эффект, показатели эффективности, эффективность деятельности предприятия, предприятия пищевой промышленности, производство.

The article is devoted to research of efficiency of activity of modern enterprises. The authors formulate the definition of the concept of the effectiveness of the enterprise. The indicators of effective activity of the enterprise are determined, economic, social and ecological indicators of efficiency of the enterprise are specified. The article analyzes the number of enterprises in Ukraine and analyzes volumes of manufactured products in Ukraine in general and in Vinnytsia region in particular. The article formulates conclusions and suggestions on effective development of food industry enterprises.

Keywords: effect, performance indicators, efficiency of activity of enterprise, enterprises of food industry, production.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Стратегічною галуззю економіки України є агропромисловий комплекс, адже від нього залежить продовольча безпека країни. Харчова галузь є пріоритетною, тому якість продукції має відповідати міжнародним стандартам якості, безпеки й екологічним стандартам. Для промисловості одним із головних завдань є

ефективне управління їх діяльністю. Особливо важливим це завдання є для підприємств харчової промисловості.

Основною характеристикою результативності діяльності підприємства є його ефективність. Ефективне управління підприємствами харчової промисловості є основою забезпечення продовольчої безпеки країни. Виходячи із цього, особливої актуальності набуває процес

дослідження ефективності управління підприємствами харчової промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Особливості дослідження ефективності управління підприємств досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед них: Е.В. Грабєдов [1], Г.О. Дудукало [2], А.В. Куценко [4], О.І. Олексюк [5], О.М. Рац [6], В.М. Ячменьова [8], О.І. Яценко [9]. Однак мало уваги приділялося дослідженню ефективності діяльності підприємств харчової промисловості та визначенню факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємств, що, на нашу думку, є важливим та актуальним завданням.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою дослідження є визначення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості та формування рекомендацій для підвищення ефективності підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових

результатів. Процес функціонування підприємств вимагає конкретної оцінки, тобто визначення ефективності управління. Поняття «ефективність діяльності підприємства», на нашу думку, необхідно розглядати як багатогранну характеристику діяльності підприємства, що відображає процес результативності діяльності підприємства, а також є процесом досягнення цілей підприємства.

Для визначення ефективності діяльності підприємства харчової промисловості необхідно врахувати комплекс показників, основними з них, на нашу думку, є такі, що наведені на рис. 1.

Отже, економічну ефективність можна характеризувати як результативність діяльності підприємства. Соціальна ефективність – це результат впливу підприємства на потреби соціального характеру. Екологічна ефективність характеризує ощадливе відношення підприємства до навколишнього середовища, що сприяє зменшенню тиску підприємств на довкілля.

Економічна, соціальна та екологічна ефективність взаємопов'язані. Використання показ-

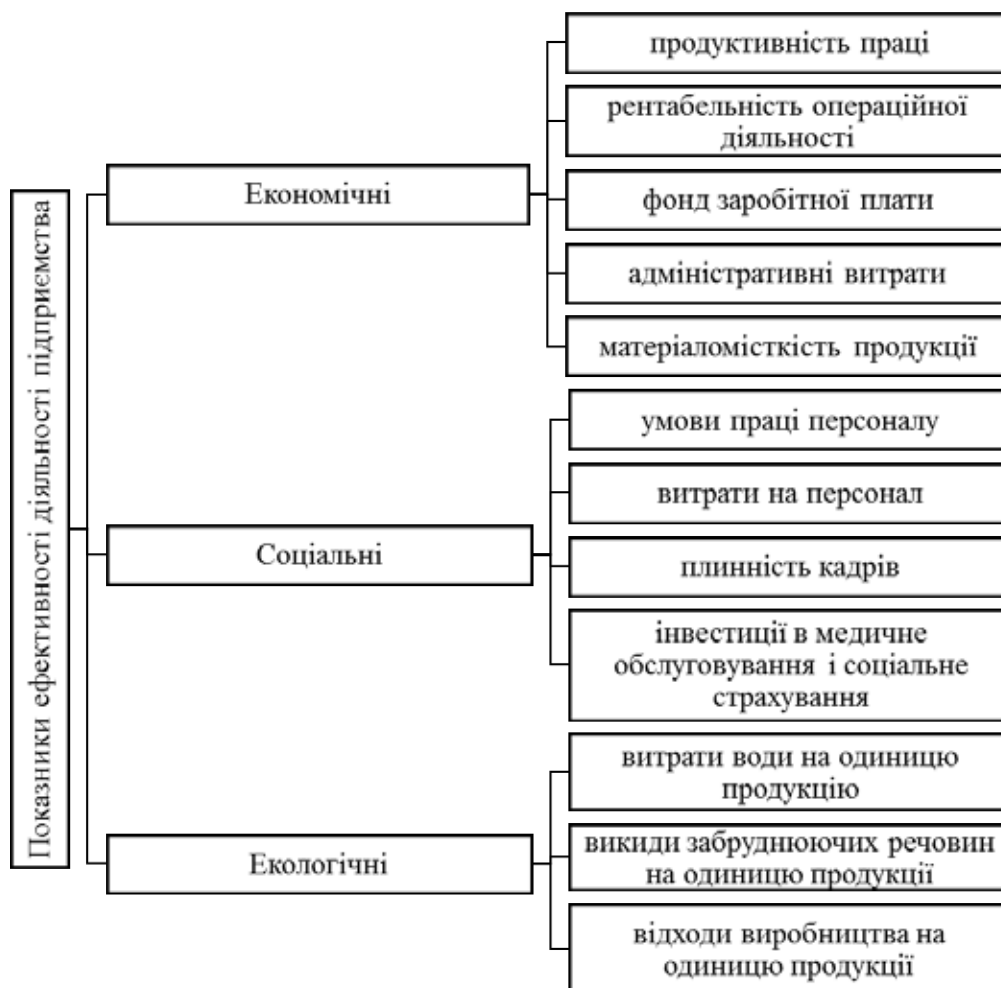

Рис. 1. Показники ефективності діяльності підприємства

Джерело: розроблено авторами

ників, указаних на рис. 1, дасть змогу діагностувати результати діяльності підприємств та виявити багато проблем діяльності підприємств.

Розглянемо основні показники діяльності підприємств. Аналізуючи табл. 1, можна ска-

Рис. 2. Кількість підприємств в Україні за 2010–2016 рр.

Джерело: згруповано авторами за [10]

зати, що кількість підприємств за аналізований період скоротилася на 894 434 одиниці (рис. 1), із них підприємств сільського, лісового та рибного господарства – на 41 064 одиниці, підприємств промисловості на 80 715 одиниць.

Вінницька область є однією з областей України з найбільшим випуском харчової продукції, тому проаналізуємо в табл. 2 виробництво промислових видів продукції за 2010–2016 рр. у Вінницькій області.

Аналізуючи асортимент виробленої харчової продукції у Вінницькій області, необхідно відзначити, що по таких групах, як соки фруктові, кондитерські вироби, маргарин, сири, зменшився обсяг виробництва.

А по таких групах, як цукор, крупи, борошно, молоко, олія, ковбасні вироби, м'ясо, обсяг збільшився. На рис. 3 наведено динаміку зміни обсягів за 2010–2016 рр.

Аналізуючи асортимент виробленої харчової продукції в Україні за 2010–2016 рр. (табл. 3),

Таблиця 1

Кількість підприємств за видами економічної діяльності за 2010–2016 рр.

Рік	Всього (одиниць)	Сільське, лісове та рибне господарство	Промисловість
2010	1200904	86062	119270
2011	1238340	86010	121718
2012	1268812	84028	125788
2013	393327	49848	49130
2014	341001	46012	42187
2015	343561	46744	42564
2016	306470	44998	38555

Джерело: згруповано авторами за [10]

Таблиця 2

Виробництво основних видів харчової продукції у Вінницькій області за 2010–2016 рр.

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Показники							
М'ясо великої рогатої худоби свіже чи охолоджене, т	1600,4	13317	14893	10684	10046	10498	11836
М'ясо свійської птиці свіже чи охолоджене, т	3942	7754	18752	43376	60889	86764	132740
Вироби ковбасні, т	4000	5119	5628	6006	5636	5558	5899
Соки фруктові та овочеві, т	31254	33973	65379	66564	56318	35400	30087
Олія соняшникова нерафінована та її фракції, т	32756,6	139424	168283	243975	376622	351704	451302
Маргарин і жири харчові подібні, т	51230	54340	51498	40161	48723	47949	39596
Молоко, т	23079,6	291058	319197	304314	386964	350344	344188
Масло вершкове, т	10562	10904	13647	16348	26791	24890	21010
Борошно, т	7457,7	176991	188035	188334	195308	195759	255898
Крупи, т	5652,6	7816	11007	12282	11734	10639	12844
Сири сичужні та плавлені, т	66521	6971	6556	8874	11333	13179	8288
Цукор білий кристалічний, т	8943,4	439222	338268	299108	430290	314889	430370
Вироби кондитерські цукрові (у т. ч. шоколад білий), що не містять какао, т	15923,4	54630	56730	49989	46814	48561	48198

Джерело: згруповано авторами за [11]

Таблиця 3

Виробництво промислових видів продукції в Україні за 2010–2016 рр.

Роки	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
М'ясо великої рогатої худоби свіже чи охолоджене, тис. т	63,0	64,0	61,8	62,8	55,9	50,7	60,9
М'ясо свійської птиці свіже чи охолоджене, тис. т	684	689	691	778	710	713	698
Вироби ковбасні, тис. т	282	292	294	294	267	236	239
Соки фруктові та овочеві (крім сумішей), тис. т	384	382	452	463	440	264	243
Олія соняшникова нерафінована та її фракції, тис. т	3167	3177	3804	3403	4401	3716	4412
Маргарин і жири харчові подібні, тис. т	357	359	328	283	271	192	187
Молоко рідке оброблене, тис. т	893	894	912	972	1117	972	961
Масло вершкове, тис. т	76,0	76,7	88,6	94,3	114	102	103
Сири сичужні та плавлені, тис. т	177	178	168	165	130	124	113
Борошно, тис. т	2586	2596	2605	2565	2358	2211	2085
Крупи, тис. т	354	356	365	367	350	358	373
Хліб та вироби хлібобулочні, нетривалого зберігання, тис. т	1773	1763	1686	1561	1357	1232	1160
Цукор білий кристалічний буряковий, тис. т	2337	2327	2143	1262	2053	1459	1997
Вироби кондитерські цукрові (у тому числі шоколад білий), що не містять какао, тис. т	220	230	218	202	186	190	182

Джерело: згруповано авторами за даними [10]

Таблиця 4

Обсяги реалізованої продукції харчової промисловості в Україні за 2010–2016 рр., млн. грн.

Роки	Промисловість	Виробництво харчової продукції, напоїв, тютюнових виробів
2010	1 043 110,8	181 522,0
2011	1 305 308,0	216 454,0
2012	1 367 925,5	245 869,7
2013	1 322 408,4	253 439,0
2014	1 428 839,1	302 391,9
2015	1 776 603,7	398 023,3
2016	2 158 030,0	462 418,9

Джерело: згруповано авторами за [10]

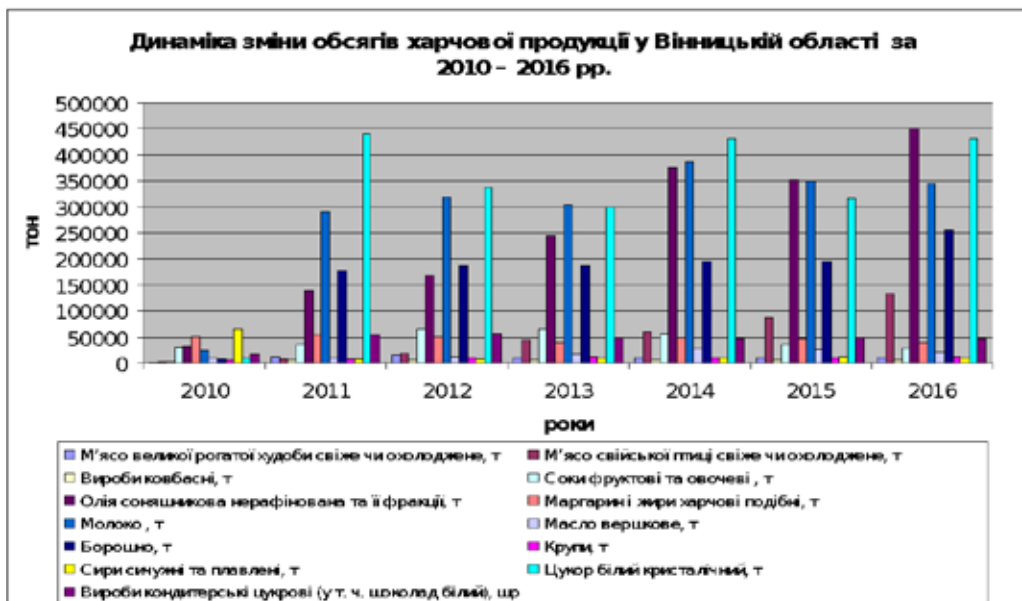

Рис. 3. Динаміка зміни обсягів харчової продукції у Вінницькій області за 2010–2016 рр.

Джерело: згруповано авторами за [11]

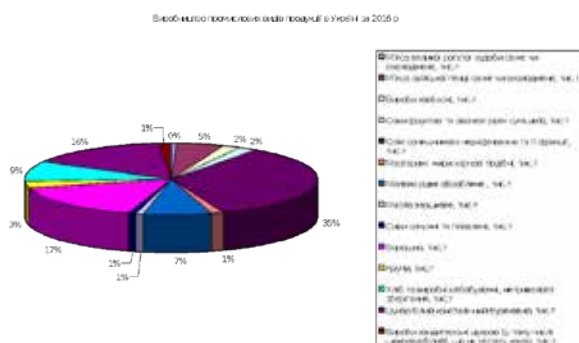

Рис. 4. Виробництво промислових видів продукції в Україні за 2016 р.

Джерело: згруповано авторами за [10]

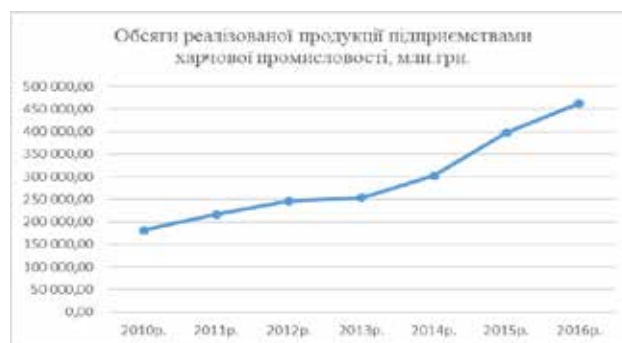

Рис. 5. Обсяги реалізованої продукції підприємствами харчової промисловості, млн. грн.

Джерело: згруповано авторами за [10]

Таблиця 5

Основні показники діяльності підприємств харчової промисловості в 2011–2016 рр.

Основні показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Результат від операційної діяльності (млн. грн.)	11686,3	267898,4	272829,2	925194,1	443313,6	514974,9
Підприємства, що отримали прибуток, % до загальної кількості підприємств	58,1	60,3	62,1	61,6	72,0	70,8
- фінансовий результат	9751,0	12546,2	11997,9	11377,4	17022,7	15540,4
Підприємства, що отримали збиток, % до загальної кількості	41,9	39,7	37,9	38,4	28,0	29,2
- фінансовий результат	7447,4	5362,3	5466,2	28283,4	33576,0	23049,9
Рентабельність операційної діяльності, %	4,2	6,4	6,1	5,1	3,0	2,8

Джерело: згруповано авторами за [10]

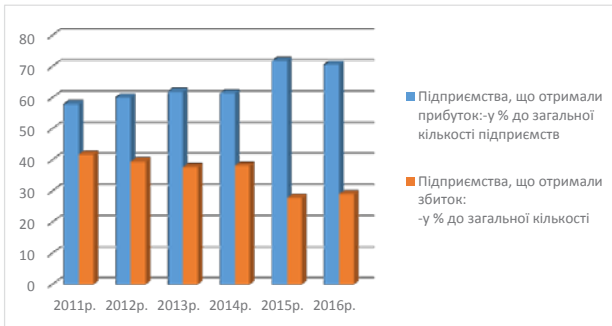

Рис. 6. Підприємства, що отримали прибуток (збиток), % до загальної кількості за період 2011–2016 рр.

Джерело: згруповано авторами за [10]

необхідно відзначити, що по таких групах, як м'ясо ВРХ, ковбасні вироби, соки фруктові, ковбасні вироби, кондитерські вироби, цукор, борошно, маргарин, сири, зменшився обсяг виробництва.

А збільшення відбулося по таких групах, як крупи – на 19 тис. т, молоко – на 68 тис. т, масло – на 27 тис. т, олія – на 1245 тис. т, м'ясо свійських тварин – на 14 тис. т.

На рис. 4 наведено виробництво промислових видів продукції в Україні за 2016 рр.

Проаналізуємо обсяги реалізованої продукції харчової промисловості в Україні за 2010–2016 рр. (табл. 4).

Аналізуючи дану таблицю, необхідно відзначити, що кількість виготовленої продукції промисловими підприємствами зросла за аналізований період на 1 114 919,2 млн. грн., що у відносному вираженні становить 106,88%. Також зросли обсяги реалізованої продукції підприємствами харчової промисловості (рис. 5). За аналізований період зростання становило 280 896,9 млн. грн., що у відносному вираженні становить 154,74%.

Для аналізу ефективності діяльності підприємств харчової промисловості проаналізуємо основні показники діяльності підприємств (табл. 5).

Аналізуючи табл. 5, необхідно зазначити, що результат від операційної діяльності підприємств харчової промисловості за аналізований період збільшився. Також необхідно зазначити, що збільшився відсоток підприємств (рис. 5), що отримали прибутки від діяльності, відповідно, збільшився фінансовий результат, зміна становила 5 789 млн. грн., що у відсотковому вираженні становить 159,37%.

Кількість підприємств харчової промисловості, що отримали збиток, зменшилася на 12,7 пунктів (рис. 6).

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, ефективний розвиток харчової промисловості повинен стати пріоритетним напрямом економічної політики України. У цьому контексті велике значення має посилення інвестиційно-інноваційної активності підприємств вітчизняної харчової промисловості. Для забезпечення розвитку галузі необхідно створити дієвий механізм інвестування технологічних змін, який би включав низку заходів щодо вдосконалення механізму на коротко-, середньо- і довгострокове кредитування виробників; удосконалення податково-амортизаційних заходів; формування економічної політики щодо використання новітніх технологій у виробництві, визначення реальних і перспективних джерел фінансових ресурсів, необхідних для реалізації передбачених напрямів.

Для поліпшення процесів залучення інвестицій для харчового виробництва, на нашу думку, необхідно здійснити низку заходів, спрямованих на:

- розширення й удосконалення нормативної бази;
- запровадження ефективного механізму техніко-технологічної модернізації переробних підприємств;
- пошук та виявлення важелів, під час використання яких держава зможе стимулювати поширення інвестицій на малопривабливі підприємства харчової промисловості;
- посилення гарантій щодо захисту іноземних інвестицій;
- запровадження страхування прямих іноземних інвестицій.

Основними стратегічними орієнтирами в подальшому розвитку харчової промисловості повинні стати:

- забезпечення перспективних потреб галузі в продукції сільського господарства відповідно до можливостей сировинної бази;
- забезпечення потреб населення в основних продуктах продовольства на рівні обґрунтованих фізіологічних потреб;
- збільшення обсягів виробництва високоякісної конкурентоспроможної продукції широкого асортименту для максимального насичення внутрішніх і міжрегіональних продовольчих ринків;
- запровадження стратегій інноваційного розвитку харчової промисловості, здійснення техніко-технологічного оновлення матеріальної бази;
- вдосконалення системи професійного навчання і спеціальної підготовки висококваліфікованих кадрів для харчової промисловості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Градобоев Е.В. Особенности оценки эффективности деятельности промышленных предприятий: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. Иркутск, 2009. 24 с.
2. Дудукало Г.О. Механізм забезпечення ефективності управління персоналом машинобудівних підприємств: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.04. Київ, 2015. 244 с.
3. Эффективность производственно-хозяйственной и инвестиционной деятельности предприятия. URL: <http://www.beintrend.ru>.
4. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства споживчої кооперації України: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
5. Олексюк О.І. Технологія оцінки результативності діяльності підприємства. Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економічні науки». 2009. Вип. 22. Т. 2. С. 169–173.
6. Рац О.М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства». Економічний простір. 2008. № 15. С. 275–285.
7. Світлична Я.В. Оцінка та забезпечення економічної результативності функціонування дорожньобудівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. экон. наук. Х., 2002. 16 с.
8. Ефективність управління діяльністю промислового підприємства та діагностика загроз: монографія / В.М. Ячменьова, М.В. Височина, О.Й. Сулима. Сімферополь: ВД АРІАЛ, 2010. 472 с.
9. Яценко О.І., Романюк О.П. Економічні та соціальні аспекти оцінки ефективності. Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип. 18.6. С. 237–238.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: www.ukrstat.gov.ua/.
11. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області. URL: www.ukrstat.gov.ua/.